

פקודי

אלה פקודי המשכן מעדות וגו' (לח. א)

במדרש רבה, אלה פקודי המשכן, ולמה עשה עמהם חשבון, הקב"ה יתברך שמו מאמינו, שנאמר לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, ולמה אמר להם משה בואו ונעסוק במשכן ונחשוב לפניכם, אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים מאחוריו, שנאמר והיה כבוא משה האהלה וגו' וחביטו אחרי משה, ומה היו אומרים ר' יוחנן אמר וכו', ר' חמא אמר היו אומרים חמי קדל דבריה דעמרם (מאה כמה שמן לאורו וערפו של בן עמרם), וחברו אמר לו אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיר, כששמע משה כך אמר להם משה הייכם נגמר המשכן אתן לכם חשבון, אמר להם בואו ונעשו חשבון, הוי ואלה פקודי המשכן מעדות וגו'.

§

משה רבינו לא לקח לא מביזת מצרים ולא מביזת הים, שעל כן אמרו עליו (נמדרש רבה פ' נשלח פ"כ וצטוטה יג. ב) חכם לב יקח מצוות, שכל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב והוא היה עסוק בעצמות יוסף, אם כן לא היה עשיר, ומאימתי נעשה עשיר מפסולתן של לוחות, כמו שאמרו בגמ' (נדרים לא ב/ו) וצירושלמי שקליס ה' (ב' ר' חמא ב"ר חנינא אמר, מפסולת של לוחות העשיר משה, דכתיב פסל לך שני לוחות אבנים שתהא הפסולת שלך, ר' חנין אמר מחצב של אבנים טובות ומרגליות ברא לו הקב"ה מתוך אהלו וממנו העשיר משה, וכן אמרו במדרש רבה (משא פ' מו), פסל לך, הפסולת שלך, משם העשיר משה, אמר הקב"ה דין הוא שיטול אותן פסולת משה, למה אלא ישראל שלא נתעסקו במצוות נתתי להן כל טוב ארץ מצרים, שנאמר וה' נתן את חן העם והעשירו, ומשה שעסק בעצמותיו של יוסף יהא עני, אתן לו את הפסולת שיעשיר, ע"כ, מבואר מכאן שעד שלא פסל את הלוחות לא היה עשיר, [נמזה מוכח

הנה אע"פ שאלו המליזים על משה רבינו ע"ה בודאי שהיו מהפחותים שבישראל, וכמו שכינה אותם המדרש בשם ליצני ישראל, בכל זאת צריך לומר שהיה להם איזה טעם ונימוק לחשוד במשה ולהחדיר אצל אחרים את חשדם על ידי ליצנותם, כי בודאי לא יספרו לנו חז"ל מאנשים פוחזים וריקים שאין שום טעם וריח בדבריהם, ובכלל לא היה מסתמא נמצא בדור המדבר שידברו דברים בטלים כאלו על משה רבינו אם לא היה להם שום מקום לתלות את לזות שפתים הלזו.

אולם, ידוע שישראל כשיצאו ממצרים היו כולם עשירים, וכמו שאמרו בגמרא בכורות (ס' ב') שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים, גם אמרו גדולה ביזת הים מביזת מצרים, כמוש"כ תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף (כמו שהציג רש"י שמות ט"ו כז ממכילתא), אולם

דכשם שלא לקח מביזת מצרים מפני שהי' עסוק בעצמות יוסף, כנ"ל מהגמ' ומדרש, כך לא לקח ג"כ מביזת הים, ועד שלא פסל את הלוחות היה ענין].

והנה תיכף כשפסל משה את הלוחות עלה עמהם בהר, וירד ממחרת יום הכפורים, ואז צוה את ישראל להביא למלאכת המשכן (כמנז"ל כ"ו נט"ז ט"ז ל"ג י"א ממו"ל) ותיכף התחילו לעסוק במלאכת המשכן, ואז הרגישו במשה שהוא עשיר, ותמהו בזה תמיה גדולה מאין נתעשר משה כ"כ בפעם אחת, הרי הוא לא לקח משום ביזה, ומנין לו העשירות בפתע פתאום, ואז מצאו להם הליצנים מקום לחשוד בו כי מנדבת המשכן נתעשר, והא ראייה, שלפני שהביאו את נדבותם לא היה עשיר, ומזמן שהתחילו להביא את נדבות המשכן ניכרת בו עשירות מופרזת, והם לא ידעו שהקב"ה נתן לו פסולתן של לוחות שהיו מסנפירין, או שמחצב של אבנים טובות ומרגליות ברא לו מתוך אהלו, ומטעם זה רננו אחרי משה ולחשדו, וכששמע משה בדבר נתן להם חשבון להוציא את עצמו מחשד זה, אע"פ שלפני הקב"ה היה נאמן שכתב עליו בכל ביתי נאמן הוא.

ב

ומדבר זה יש לנו ללמוד ולהתבונן עד היכן מגיע כוחה של ליצנות לדבר על הצדיק עתק, ולהפוך את האמת מן הקצה אל הקצה, דהנה איתא במשנה בסנהדרין (דף פ"א ז') הגונב את הקסוה [כלי שרת] קנאים פוגעים בו, והענין בזה יש לבאר, דמבואר בגמ' ב"ק (ע"ט ז') שאלו תלמידיו את ר"י בן זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מבגזלן, אמר להן זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו, וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו, כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואוזן של

מטה כאילו אינה שומעת [שהוא ירא מבני אדם ומעין של מעלה לא נזהר - רש"י], נמצא שעיקר עונשו של גנב מפני שאינו נזהר מעין של מעלה, כאילו אין כאן עין רואה ח"ו, וענין זה חמור ביותר בגונב כלי שרת מבית המקדש מקום ועיקר השראת השכינה, וחילל בזה כבוד ה' ביותר, כאילו אף כאן בבית המקדש אין כאן ח"ו עין רואה, ולכן ענשו שקנאים המקנאים קנאת ה' צ' פוגעים בו, וכעין שנבאר בע"ה בארוכה בפ' פנחס ענין של קנאים פוגעים בו בבעל ארמית, שאינו מצד עצם החטא שאינו כ"כ חמור כשאר עריות שחייב בהן מיתת בי"ד, אלא מצד קדושת עם ישראל וחילול כבוד ישראל, כמוש"כ (מלאכי ז') בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר, וכמבואר ענין זה ברמב"ם פ"ב מה' איסורי ביאה, ולכך המקנא קנאת ה' וקנאת עמו ישראל רשאי לפגוע בו, וכך הוא גם כאן, שיש בזה חילול כבוד ה' ית"ש ביותר, ע"י שעושה כאילו אף כאן בביהמ"ק אין כאן עין רואה ח"ו, ולכן המקנא קנאת ה' ית"ש רשאי לפגוע בו.

והנה לחשוד במשה רבינו ע"ה שדיבר עם ה' פנים אל פנים, כאילו נתעשר ח"ו מהתרומות של מלאכת המשכן, שהוא מהעבירות החמורות ביותר כאילו אין כאן ח"ו עין רואה, וכעין גונב כלי שרת, והרי זה דבר וחשד רחוק כ"כ מן הקצה אל הקצה, שמי שמדבר עם ה' פנים אל פנים יכשל ח"ו בסוג עוון כזה של העלמת עין ח"ו, ובכל זאת עד כאן מגיעה כוחה של ליצנות לדבר על הצדיק עתק, ולחשוד במי שנאמר בכל ביתי נאמן הוא, ומשמע מהמדרש הנ"ל שלא רק שהיה זה חשד בלבם, אלא ששמע משה ליצני ישראל

לצים לא ישב זה קרח שהיה מתלוצץ על משה ואהרן, מה עשה כינס עליהם כל הקהל וכו' התחיל לומר לפניהם דברי ליצנות, אמר להן אלמנה אחת היתה בשכנותי וכו' יעו"ש הענין באורך, מבואר ג"כ שכל כוחו להמשיך אליו את ההמון היה ע"י הליצנות, ולהפוך ע"י זה את האמת מן הקצה אל הקצה לומר למשה ואהרן ומדוע תתנשאו על קהל ה', כי כזה הוא כח ההרס של ליצנות בכלל, ובמיוחד להתלוצץ מהצדיקים ולבטלם בפני ההמון, שדבר זה עלול להתקבל במיוחד, ומאד מאד יש להיזהר מזה שלא להיות מושפעים מאלה הבאים לבטל בהבל פיהם ולתת חשדות של דופי בצדיקים ועובדי ה'.

מדברים מאחריו וכו', ומה היו אומרים וכו', וחברו אמר לו אדם ששלט על מלאכת המשכן וכו', הרי שהיתה זו ליצנות המדוברת בין אדם לחברו, ובכוחה של ליצנות להחדיר בלב גם דברים מוזרים ורחוקים מן האמת מהקצה אל הקצה; וכעין זה מצינו בקרח שאמר למשה ואהרן ומדוע תתנשאו על קהל ה', משה ואהרן שאמרו ואנחנו מה, ומשה שנאמר בו והאיש משה עניו מאד מכל האדם וגו', עליהם אמר ומדוע תתנשאו, וכל זה היה ג"כ ע"י כוחה של ליצנות, כמו שהביא רש"י שם מחז"ל (צמדנר טו יט) ויקהל עליהם קרח, בדברי ליצנות, כל הלילה הלך אצל השבטים ופיתה אותן עי"ש, וכן הוא בילקוט שם: ובמוש

ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל

מועד (מ. ב)

במדרש רבה (פ' נג), דבר אחר, תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק וגו', מדבר במשה, בשעה שאמר הקב"ה לעשות לו משכן מיד אמר משה לישראל ויקחו לי תרומה, היה משה עושה כמשכן והיו ליצני ישראל אומרים אפשר שהשכינה שורה ע"י בן עמרם [שהשבו שא"א שתישרה השכינה בתוכם אחרי מעשה העגל - מפרשים], א"ר יוחנן ששה חדשים היה עוסק במשכן, ושלושה חדשים עשאוהו ושלושה חדשים קפלוהו, אף על פי כן היו מליצין [מתלוצצים] אחריו ואומרים הרי נעשה, לא היה משה אומר שישרה שכינתו אצלנו, [פירוש, אע"פ שנגמרה מיד מלאכת המשכן, שלכן הוצרך להקפל ג' חדשים, וראו כי יד ה' היתה שם שנעשה המשכן מיד בס"ד, על כל זה היו מרננים - מפרשים], והקב"ה נתכוון להעמיד המשכן בחודש שנוגד בו יצחק אבינו, לא עשה אלא כשהגיע אותו החודש אמר הקב"ה למשה ביום החודש הראשון תקים את המשכן, אותה שעה אמרה רוח הקודש תאלמנה שפתי שקר אותם שמליצים אחר משה.

א

שיגמר כ"כ במהירות של זמן שלשה חדשים, אשר לפי המלאכה הגדולה הזאת של קרשי המשכן והאדנים ומעשה האומנות של היריעות והפרוכת וכלי המשכן הארון

ויש להבין, כיון שהיתה כוונת הקב"ה להקים את המשכן רק בחודש ניסן, א"כ מה טעם עשה כן הקב"ה לסייע במלאכת המשכן